HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ומשלם ליה דמי כיסי: **מתני'** [א]המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אצל בעל הבית בין צרורין ובין מותרין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן (א)חנוני כבעל הבית דברי ר"מ ר' יהודה אומר [ב]חנוני כשולחני: **גמ'** משום דצרורין לא ישתמש בהן אמר רב אסי אמר רב יהודה [ג]בצרורין וחתומין שנו רב מרי אמר [ד]בקשר משונה איכא דאמרי בעי רב מרי קשר משונה מאי תיקו: מותרין ישתמש בהן כו': אמר רב הונא ואפילו נאנסו והא אבדו קתני כדרבה (ב)דאמר רבה נגנבו בלסטין מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים ורב נחמן אמר [ה]נאנסו לא אמר ליה רבא לר"נ לדידך דאמרת נאנסו לא אלמא לא הוי שואל עלייהו אי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי א"ל בהא מודינא לך (א) דהואיל ונהנה מהנה בההוא הנאה דאי מיתרמי ליה זבינא דאית בה רווחא זבן בהו הוי עלייהו שומר שכר איתיביה רב נחמן לרב הונא (ג)[ו]המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל הגזבר ואי אמרת אפילו נאנסו מאי איריא הוציא אפילו לא הוציא נמי אמר ליה הוא הדין אע"ג דלא הוציא ואיידי דתנא רישא הוציא תנא סיפא נמי הוציא: **מתני'** השולח יד בפקדון בית שמאי אומרים ילקה בחסר וביתר ובית הלל אומרים [ז]כשעת הוצאה ר"ע אומר כשעת התביעה: **גמ'** (ד)אמר (ה)רבה [ח]האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויא זוזא השתא שויא ארבעה תברה או שתייה משלם ארבעה איתבר ממילא משלם זוזא מאי טעמא כיון דאי איתה [ט]הדרא למרה בעינא ההיא שעתא דקא שתי ליה או דקא תבר לה קא גזל מיניה ותנן (ו)[י]כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה איתבר ממילא משלם זוזא מ"ט השתא לא עביד לה ולא מידי אמאי קא מחייבת ליה אהדיא שעתא דגזלה ההיא שעתא זוזא הוא דשויא תנן בית הלל אומרים כשעת הוצאה מאי כשעת הוצאה אילימא כשעת הוצאה מן העולם ובמאי אי בחסר מי איכא למ"ד והא תנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה ואי ביתר היינו ב"ש

אלא

ומשלם לו דמי כיסי. דמי כשות של קולים לפי מה שהשביח: **גמ' משום דצרורין לא ישתמש בהן.** בתמיה. ומה גילוי דעת יש כאן שאין חפץ שישתמש בהם מאחר שאם הן מותרין קאמרת ישתמש בהן דהמפקיד אלו יודע שהוא צריך תדיר למעות צרורין נמי ישתמש דדרך כל אדם לצור מעותיו: **ואפילו נאנסו.** קאמר מתני' דחייב באחריותן ואפילו לא נשתמש בהן דמהשתא הוי שואל עלייהו: **נאנסו לא.** כל זמן שלא נשתמש לא הוי שואל אלא אבדו דוקא חייב כשומר שכר: **ואי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי.** מה שכר נטל על שמירתם אלא על שסמך עליהם להחליפן ולהשתכר אם יבא לידו אתה מחייבו ושאלה היא זו שהרי כל הנאה שלו: **בהא מודינא.** אע"ג דאמינא לא הוי שואל מהשתא עד שישתמש מודינא דשומר שכר הוי: **דהואיל ונהנה מהנה.** לבעלים: **המפקיד מעות.** גזבר שהפקיד מעות הקדש כסבור שהן שלו: **לא מעל גזבר.** שהרי לא ברשות הוציאן ואינו שלוחו: **מותרין.** דהוה ליה כנותן רשות והוה ליה שלוחו: **לפיכך אם הוציא.** שולחני מעל גזבר: **ואי אמרת אפילו נאנסו.** תנא מתני' דחייב שולחני באחריותן נמצא משעה שהפקידו אלו יצאו מרשות הקדש ובאו לרשות שולחני ונעשה כמו שהלוה לו ואין הוצאה גדולה מזו מאי איריא הוציא: **איידי דתנא רישא הוציא.** לאשמועינן רבותא דאפילו הוציא לא מעל תנא סיפא הוציא: **מתני' ילקה בחסר וביתר.** אם חסרו דמיה שהוזלה בשוק ישלם דמיה כמו שהיתה שוה בשעה ששלח בה יד שהיא שעת הגזילה וכן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה[ז] וכגון שהוציאה שאינה בעין אבל אם ישנה בעין כמות שגזלה אומר לו הרי שלך לפניך כדאמרינן גבי מטבע ונפסל תרומה ונטמאת בפ' הגוזל [קמא] (ב"ק דף צו:): **וביתר.** אם שהתה בידו משלח בה יד ונתייקרה ואח"כ הוציאה לוקה ביתר דמיה לשלם כשעת הוצאה: **ובית הלל אומרים כו'.** בגמרא מפרש מאי קאמרי: **כשעת התביעה.** כשעת שיתבעו לדין ובגמרא(ח) מפרש טעמא: **גמ' מעיקרא.** כשגזלה: **ולבסוף.** כשילתה מן העולם: **תברה.** בידים: **או שתייה.** אחר שהוקרה: **דאי איתה.** כאן בשעת התביעה הוה מהדרנא בעינא דכי אמרינן משלם כשעת הגזילה היכא דליתה בעין אבל ישנה בעין בין שהוקרה בין שהוזלה חוזרת כמות שהיא הלכך הואיל ואם תבעה בעודה קיימת לאחר שהוקרה היתה חוזרת בעין אשתכח דההיא שעתא דקא שתי לה הוא דגזיל לה: **ובמאי.** אהייא פליגי בית הלל: **אי בחסר.** כשהוזלה דקאמרי ב"ש ילקה לשלם כדמים שהיתה בשעת הגזילה וקאמרי בית הלל כשעת הוצאה: **ומי איכא למאן דאמר.** היכא דליתיה בעין דכל הגזלנין לאו כשעת הגזילה משלמין:

אלא

מאי איריא הוציא כי לא הוציא נמי. כיון דהיתר תשמיש מחייב באונסין וא"ת הא דתנן לקמן בהזהב (דף מד. מז: מח.) נתן לו מעות ולא משך ממנו פירות יכול לחזור בו לרב הונא דלית ליה דהיתר תשמיש מחייב באונסין וכן לרב יוסף בפרק אלו מציאות (לעיל דף כט.) המוכר אסור להשתמש במעות שקבל שאם היה מותר להשתמש תקשה להו הך ברייתא (ב) דמייתי אפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל נתן לבלן מעל דוקא בלן דלא מחסרא משיכה כדקתני סיפא הרי מרחץ לפניך הכנס ורחוץ אבל ספר לא מעל עד דמשיך ולדידהו כי נתנה לספר נמי למעול אע"ג דלא משיך כיון דספר מותר להשתמש בהן בין מיירי בספר נכרי כר' יוחנן בין בספר ישראל כר"ל וכמו שאסור להשתמש בהם לרב הונא ולרב יוסף ה"נ לר"ל ולר' יוחנן דבהא לא פליגי ולא הוה המוכר על אותם מעות כי אם שומר חנם לכ"ע וא"כ לרבי יוחנן מה הועילו במה שתקנו דאין מעות קונות דאי מעות קונות יאמר מוכר נשרפו חטיך בעליה השתא דלא קני יאמר נשרפו מעותיך בעליה ועוד דרב הונא גופיה סבר בפ' הזהב (לקמן דף מו:) דבר תורה מעות קונות כרבי יוחנן דאמר רב הונא מכור לי באלו קנה וי"ל דאע"ג דלא הוי על המעות כי אם שומר חנם לא מצי א"ל נשרפו מעותיך בעליה דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע וא"ת כיון דהיכא שלא משך אסור להשתמש במעות א"כ הא דאמר (ג) פוסק עמו על הגדיש או על שער שבשוק מה מרויח בהקדמת מעות וי"ל כגון שפירש ע"מ להשתמש בהם א"נ אפילו בסתמ' כיון שהוא פוסק ומקדים לו מעות חצי שנה מן הגדיש עד ימות הקיץ אדעתא דהכי נותן שישתמש בהן ועוד י"ל דלרבי יוחנן ולרב הונא דאית להו דבר תורה מעות קונות לא הפקיעו כח שיש לו למוכר במעות שיכול להשתמש בהם כיון דקונות מן התורה והוי שואל עלייהו ולא מצי א"ל נשרפו מעותיך בעליה ולא תקנו משיכה אלא כדי שלא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה אבל לר"ל ודאי כיון דמעות אינם קונות אסור להשתמש במעות ולא הוי שואל עלייהו ולכך נתנה לספר לא מעל עד שימשוך וכן לרבי יוחנן ולרב הונא בספר נכרי לא מעל עד שימשוך דמעות בנכרי אינם קונות:

והתנן כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה. ואע"ג דבפ' הגוזל [קמא] (ב"ק דף צו:) אמרי' זה הכלל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה לאתויי דרבי אלעאי דאמר גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור נעשה שינוי בידו וקנאה משמע דלא איירי ביוקרא וזולא אלא בשינוי כדמיירי ברישא דמתני' הגוזל עצים ועשה כלים לצמר ועשה בגדים היינו דוקא יתורא דזה הכלל אבל פשטא דמתניתין דמשלמין כשעת הגזלה איירי ביוקרא וזולא והתם בהגוזל (דף קג.) נמי מייתי לענין יוקרא וזולא גבי אייקר כתנא דרב כהנא ובפרק כל שעה (פסחים דף לג.) גבי לפי דמים משלם וא"ת רב דאמר במרובה (ב"ק דף סה. ושם ד"ה גופא) קרן כעין שגנב ט)[כפל וכו'] ואוקמה כגון דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא מאי קמ"ל מתני' היא ועוד מאי בעי התם מאי טעמא דרב ליבעי מאי טעמא דמתניתין וי"ל דרב קמ"ל דאע"ג דקרן כעין שגנב כפל לא הוי כמו קרן אלא כשעת העמדה בדין ובעינן מאי טעמא דרב דמחלק כפל מדין קרן ומשני גנבה וחיים אחייה לקרן כעין שגנב דוקא קרן ולא כפל:

לימא

מסורת הש"ס

א) קדושין נג: [מעילה כא:], ב) לעיל כט: לקמן נח., ג) [תוס' דמעילה ספ"ב] מעילה כא: [וע"ש בתוס'], ד) ב"ק סה., ה) [גי' רי"ף רבא ועיין תוס' ע"ב ד"ה אלא], ו) [ב"ק לג: לו: קג. פסחים לב.], ז) [ב"ק לג:], ח) [ע"ב], ט) רש"ל,

עין משפט נר מצוה

צו א ב ג ד ה מיי' פ"ז מהל' שאלה ופקדון הל' ו סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלב סעי' ז:

צח ו מיי' פ"ז מהל' מעילה הל' ט והל' י:

צט ז מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' א סמג עשין עא עב טוש"ע ח"מ סי' רלב סעי' ה:

ק ח מיי' שם הל' א ב ופ"א מה' גניבה הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שנד סעי' ג וסי' שסב סעי' י:

ט [מיי' פ"ב מהל' גזילה הל' טז טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' א]:

קא י מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' ב טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' ב וסעי' יא וסעי' יב וסי' שה סעי' ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהואיל ונהנה מהנה. נ"ב ע"ל דף פא ע"א: (ב) תום' ד"ה מאי וכו' דמייתי אפלוגתא. נ"ב דף מח: (ג) בא"ד פוסק עמו על הגדיש. נ"ב לקמן דף עב ע"ב:

מוסף רש"י

חנוני כבעל הבית. שאינו צריך תמיד למעות, שנותנים לו פירות וכל מכר חנותו באשראי, ודי לו במיעוט מעות שבידו (קדושין נג:) שאינו רגיל בחילופין כשלחני, ובין כך ובין כך לא יגע בהן (מעילה כא:). **ר' יהודה אומר כשלחני.** לפעמים נמי הוא רגיל להחליף כשלחני לפיכך דינו כשלחני (שם). **המפקיד מעות.** של הקדש, **אצל שלחני אם צרורין לא ישתמש בהן.** דלהכי הפקידן אצלו צרורין דלא הוה בעי דלישתמש בהו, לפיכך אם הוציאן השלחני מעל (שם). **ואם מותרין ישתמש בהן.** שלדעת כן הפקידן אצלו מותרין, שיתעסק בהן שיחליפם, לפיכך לא מעל השלחני אלא המפקיד (שם). **השתא שויא ארבעה.** בשעה שאבדה מן העולם (ב"ק סה.). **תברא.** בידים, **או שתייה משלם ארבעה.** מפרש טעמא דכל כמה דאיתיה בעייניה ברשותא דמרה קיימא, דהא בעי לאהדורה, הלכך ברשותא דמרה הוקרה והשתא שעתא דתברה ושתייה הוא דקא גזיל לה, אבל איתבר ממילא אמאי מחייבת ליה אההיא שעתא דגזלה וההיא שעתא זוזא הוא דשויא (שם).

רבינו חננאל

כיסי פי' כיסי כשותא שאינה מתוקנת שעדיין צריכא תיקון: [מתני'] המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן. אוקמה ר' אמי בצרורין וחתומים. קשר משונה איבעיא ועלתה בתיקו. הלכך לא ישתמש בהן: **פיסקא** מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. אמר רב הונא ואפי' נאנסו והאי דקתני במתני' אבדו כדרבא דאמר בפרק הזהב נגנבו בליסטים מזויין. אבדו שטבעה ספינתו בים. ורב נחמן אמר נאנסו לא אלא בההוא הנאה דאי מתרמי ליה זבינא דאית ליה רווחא זבין בהו הוי עלייהו שומר שכר. וקיימא לן כרב נחמן: המפקיד אצל בעל הבית בין צרורין בין מותרין אל ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן חנוני כבעל הבית דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר

רבינו חננאל (המשך)

כשולחני וקיימא לן כר' יהודה. ומותיב רב נחמן לרב הונא דאמר בשולחני אפי' נאנסו חייב הא דתנן במסכת מעילה המפקיד מעות אצל שולחני מותרין ישתמש בהם לפיכך אם הוציא מעל הגזבר. ואי אמרת אפי' נאנסו חייב הני מעות הקדש כיון דמסרינהו הגיזבר לשולחני אי חייב בהו באונסין הוו להו כמלוה ואע"ג דלא אפקינהו עדיין השולחני למעול הגזבר דהא הוא אפקינהו. ופריק רב הונא הוא הדין אע"ג דאכתי לא אפקינהו מעל הגזבר ולא הוה בעי למיתנא הוציא אלא איידי דתנא רישא הוציא תנא נמי סיפא הוציא: **מתני'** השולח יד בפיקדון ילקה בחסר וביתר תנא א) כיצד הפקיד לו משתי סאין בסלע ועמדו מארבע משלם משתי סאין בסלע. הפקיד לו מארבע ועמדו משתים נותן לו משתים. בית הלל אומרים כשעת ההוצאה פי' כשיעור שהיה שוה בעת ששלח בו ידו והוציאו לצרכיו. אמר רבה מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד' שתיא או תברא משלם ד' מאי טעמא דכל זמן דאיתא הדרא למרא בעינא בעידנא דתברא או שתיא בההיא שעתא קא גזיל ליה ותנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה וההיא שעתא ד' הוא דשויא. איתבר ממילא משלם זוזא מאי טעמא השתא לא גזיל אמאי קא מחייבת ליה אההיא שעתא דגזל ב) זוזא הויא שויא. ואקשי' עליה תנן בית הלל אומרים כשעת ההוצאה מאי היא אילימא בעת ההוצאה מן העולם כלומר בעידנא דתברא או שתיא. ובחסר מי איכא מאן דאמר כלומר אם בשעת הגזילה היתה שוה ד' ובעת ההוצאה מן העולם שוה זוז כי האי גוונא יש מי שאמר משלם זוז. וכי חולק אדם על משנתינו דתנן כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה

א) הוא תוספתא דמכלתין פ"ג ע"ש.

ב) נ"ל וההיא שעתא זוזא הוא שויא.